25331264

महाराष्ट्र शासन

क्र. [illegible]

अग्निशमन सल्लागार यांचे कार्यालय,
राज्य अग्निशमन प्रशिक्षण केंद्र
कोळे कल्याण, विद्यानगरी,
हंस भुग्रा मार्ग, सांताक्रूझ [पूर्व]
मुंबई - ४०००९८,
दिनांक : २०/१२/१९९६

प्रति,
आयुक्त/प्रशासक/मुख्याधिकारी,
महानगरपालिका/नगरपालिका
[ज्यांच्याकडे अग्निशमन सेवा आहेत]

विषय : अग्निशमन सेवेतील कर्मचाऱ्यांच्या प्रशिक्षणाबाबत.

महोदय,

आगीपासून होणारी जिवीत व वित्त हानी टाळण्यासाठी महाराष्ट्रात स्थानिक संस्थांकडे म्हणजेच महानगरपालिका/नगरपालिका यांच्याकडे अग्निशमन सेवेची जबाबदारी सोपविण्यात आलेली आहे. काही औद्योगिक संस्थांनी स्वतःपुरते अग्निशमन सेवा प्रस्थापित केली आहेत. महाराष्ट्रातील १३ [तेरा] महानगरपालिका व २३३ नगरपालिकांपैकी केवळ १२ महानगरपालिका व ९४ नगरपालिका यांच्याकडे अग्निशमन व्यवस्था आहे. परंतु ती देखील काही ठिकाणी अद्ययावत नाहीत. प्रगतीच्या माध्यमातून औद्योगिक क्षेत्राची प्रगतीच्या दृष्टीने रासायनिक गॅस व विद्युत वापर यांचा वाढता उपयोग यामुळे आगीच्या संख्येत व दुर्घटनेत दिवसेंदिवस वाढ होत आहे. जीवित व वित्त हानी टाळण्यासाठी कमीत कमी वेळ, उपलब्ध साधन-सामुग्रीचा योग्य वापर करुन नियंत्रण करणे एक तांत्रिक कौशल्याचे कार्य आहे.

०२ अग्निशमनासाठी आवश्यक साधनसामुग्री बरोबरच हे कार्य पार पाडण्यासाठी संबंधित कर्मचारी शारीरिक पात्रता [फिजिकल स्टँडर्ड] असलेले व प्रशिक्षित असणे अत्यंत गरजेचे आहे. अग्निशामकांना या केंद्रात प्रशिक्षण देण्यात येते. नागपूर येथे केंद्र शासनाचे "नॅशनल फायर सर्व्हीस कॉलेज" आहे व भारतातील हे एकमेव कॉलेज असून त्या ठिकाणी पर्यवेक्षीय अधिकाऱ्यांना प्रशिक्षण देण्याची सोय आहे.

०३ असे निदर्शनास आले आहे की, महानगरपालिका व नगरपालिकांमध्ये सध्या अग्निशमन सेवेत "अग्निशामक" या पदावर कार्यरत असलेले बरेच कर्मचारी अग्निशामक पदासाठी आवश्यक असे प्रशिक्षण घेतलेले नाहीत. तसेच सेवा प्रवेशासाठी विहित नियम न पाळता रोजंदारीवर अथवा शारीरिक दृष्ट्या अपात्र उमेदवारांची "अग्निशामक" पदी भरती केली आहे/करण्यात येत आहे. असा अप्रशिक्षित व शारीरिक दृष्ट्या अ[illegible]

कर्मचा-यांवर [illegible] जीवित व वित्त हानी टाळण्याची जबाबदारी सोपविणे धोक्याचे आहे. आगीच्या वेळी असे कर्मचारी अग्निशमन सेवा पार पाडण्यास असमर्थ ठरल्यास किंवा या कार्यात दोष आढळल्यास आगीने होणा-या वित्त व जीवित हानीस शारीरिक दृष्ट्या अपात्र व अप्रशिक्षीत कर्मचारी नेमल्याबद्दल व कर्मचा-यांना प्रशिक्षण घेणे बंधनकारक न केल्याबाबत, पालिकेचे मुख्य अग्निशमन अधिकारी/मुख्याधिकारी तसेच संपूर्णपणे मुख्य पालिका जबाबदार ठरू शकतात. नगरपरिषदांच्या बाबतीत नगराध्यक्ष हे महाराष्ट्र नगरपालिका, नगरपंचायत व औद्योगिक नगर अधिनियम १९६५ मधील कलम ७७ अन्वये कार्यकारी प्रमुख असल्याने त्यांच्यावर देखील ही जबाबदारी निश्चित केली जाण्याची भिती आहे.

०४ असेही निदर्शनास आले आहे की,

[अ] "अग्निशामक" प्रशिक्षण न घेतलेल्या व शारीरिक दृष्ट्या अपात्र कर्मचा-यांना सब-ऑफीसर पाठ्यक्रमासाठी पाठविण्याबाबत शिफारशी केल्या जातात. यापुढे कोणत्याही प्रगत म्हणजे अधिकारी पदासाठीच्या पाठ्यक्रमासाठी शिफारशी करताना हे असे कर्मचारी कार्यरत पदावर आवश्यक असलेले प्रशिक्षण व पात्रता पूर्ण करीत नसल्यास अशा कोणत्याही स्थितीत शिफारशींचा विचार केला जाणार नाही.

[ब] तसेच शारीरिक दृष्ट्या म्हणजे फिजिकल स्टॅंडर्ड व अग्निशामक - प्रशिक्षण पूर्ण न करणा-या उमेदवारांची भरती केल्याचे तसेच नियमानुसार भरती न करता / रोजंदारी कर्मचारी नेमल्याचे निदर्शनास आल्यास तसेच भरती नंतर पात्र उमेदवारांना कमाल एक ते दोन वर्षे पूर्ण झालेल्या सर्व अप्रशिक्षित कर्मचा-यांना शासनाने "अग्निशामक" प्रशिक्षणासाठी राज्य अग्निशमन प्रशिक्षण केंद्रात [illegible] न पाठविल्याबाबत संबंधित मुख्याधिकारी/मुख्य अग्निशमन अधिकारी यांना जबाबदार धरण्याबाबत शासनाला [illegible] आहे. याशिवाय अग्निशमन सेवेत एक किंवा दोन वर्षा पेक्षा जास्त [illegible] अपात्र व अप्रशिक्षित कर्मचा-यांना सेवेत ठेवणे [illegible] व [illegible] असून त्यांच्या महागाई भत्यासाठी देण्यात येत असलेल्या शासनाच्या अनुदानाचा अपव्यय आहे. सबब शासनाला/संचालक, नगरपालिका प्रशासन संचालनालय यांना महागाई भत्ता अनुदान मुक्त करण्यापूर्वी संबंधित मुख्याधिकारी/मुख्य अग्निशमन यांच्याकडून "पालिकेच्या अग्निशमन सेवेत शारीरिकदृष्ट्या अपात्र व

[illegible]

अप्रशिक्षित अग्निशमन दलातील कर्मचारी दोन वर्षां पेक्षा जास्त काळ कार्यरत नाहीत." असे प्रमाणपत्र देण्यात यावेत. सामाजिक सुरक्षा तसेच जीवित व वित्त हानी इ. च्या संदर्भात वरील प्रमाणपत्र आवश्यक आहे असे स्वतंत्रपणे स्पष्ट करण्यात येत आहे.

०५. वरील स्थिती लक्षात घेवून सर्व पालिकांनी शारीरिक दृष्ट्या अपात्र व दोन वर्षापेक्षा जास्त काळ अग्निशमन सेवेतील कर्मचाऱ्यांना, अप्रशिक्षित कर्मचाऱ्यांना कार्यरत ठेवण्याचे कटाक्षाने टाळावे असा स्पष्ट सल्ला देण्यात येत आहे. आशा आहे की, हा सल्ला पाळण्यात येईल.

आपला,

अग्निशमन सल्लागार
महाराष्ट्र शासन.

प्रत : माहिती व यथोचित माहिती व कार्यवाहीसाठी सस्नेह अग्रेषित :-

१) संचालक, नगरपालिका प्रशासन संचालनालय, नवीन प्रशासन इमारत, मंत्रालयासमोर, मुंबई -४०० ०३२. वरील सल्ल्याची काटेकोर अंमलबजावणी होण्याच्या दृष्टीने उचित आदेश निर्गमित करणे. अग्निशमन दलात भरती करताना, तसेच [illegible] तपासणी द्वारे विहित प्रपत्रात या बाबत समावेश करणे व काटेकोर परीक्षण करणे लोकहिताचे आहे. त्यामुळे अत्यंत स्पष्ट व इशारेवजा आदेश निर्गमित करणे आवश्यक आहे.

२) सहसचिव, नगरविकास विभाग, [नवि-२०], मंत्रालय, मुंबई -४०००३२. सहसंचालकांना वरील पृष्ठांकनात सुचविल्याप्रमाणे त्यांनी देखील सर्व महानगरपालिका/नगरपालिकांना आदेश द्यावेत ही विनंती.

३) सर्व जिल्हाधिकारी